

ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 342.9:354.31

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2026-2-04>

Євген КУРІННИЙ

доктор юридичних наук, професор
(Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3069-4305>
anastasiaeland@gmail.com

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РЕФОРМУВАННЯ МВС УКРАЇНИ ЯК БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ІНСТИТУЦІЇ УРЯДУВАННЯ

Статтю присвячено перспективам майбутнього реформування МВС України як багатофункціональної інституції урядування. За допомогою аналізу окремих норм діючих за останні 35 років положень про Міністерство внутрішніх справ України, розглянуто структурні зміни цього Міністерства, що характеризують основні заходи його реформування за вказаний період. Установлено, що відповідні трансформації здебільшого пов'язані з функціональним корегуванням роботи цього Міністерства у 1992, 2000 та 2015 рр. З'ясовано головні причини неуспішності попередніх відповідних змін та визначено основні умови настання позитивних результатів майбутнього реформування складників МВС. Передусім це використання принципів комплексності та системності, які є взаємопов'язані та обопільно доповнюють одне одного.

Ключові слова: Міністерство внутрішніх справ, реформування, положення, багатофункціональність, урядування.

Постановка проблеми. Міністерство внутрішніх справ (далі – МВС) є найбільш органічним за назвою та універсальним за змістом покладених на нього завдань і функцій, центральним органом виконавчої влади у складі чинних урядів переважної більшості існуючих зараз країн світу.

Утім, в окремих країнах аналоги МВС мають дещо інші назви, однак функціонально вони безальтернативно пов'язані із внутрішніми справами держави щодо забезпечення: протидії злочинності, дотримання громадського порядку і безпеки (поліцейська діяльність); цивільного захисту населення (повсякденно і під час надзвичайних ситуацій); обліку та реєстрації громадян; прикордонного контролю та впорядкування міграційних процесів.

Як свідчить досвід, для переважної більшості європейських країн притаманна так звана класична модель МВС. Наприклад: у Великій Британії МВС (Home Office) займається питаннями діяльності поліції, імміграції та безпеки кордонів; у Німеччині Федеральне міністерство внутрішніх справ та комплексних питань (Bundesministerium des Innern und

für Heimat – BMI) керує федеральною поліцією, прикордонною службою та захистом конституції; у Франції МВС (Ministère de l'Intérieur) відповідає за національну поліцію, жандармерію (спільно з Міноборони) та цивільний захист.

Із грудня 1991 р. в Україні щонайменше тричі відбувалися трансформаційні заходи, пов'язані з функціональним корегуванням роботи цього Міністерства у 1992, 2000 та 2015 рр.

Напевно, не треба бути великим провидцем, щоб припустити нагальність відповідних змін у повосенній Україні, зважаючи на обсяг проблем, які проявилися у діяльності вітчизняного МВС в умовах дії режиму воєнного стану, і на ті беззаперечні виклики, що постануть перед цим центральним органом виконавчої влади у післявоєнний період.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Зазначеним питанням із боку представників науки адміністративного права приділялася не безпосередня, а лише часткова увага, яка насамперед була пов'язана з діяльністю такого ключового складника ОВС, як Національна поліція України (далі – НПУ). Це насамперед захищені в останні роки дисертаційні дослідження: В. В. Бегези «Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки і оборони» (2021); Н. В. Демського «Адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики» (2023); В. А. Трояна «Публічно-сервісна діяльність Національної поліції України: адміністративно-правові засади» (2023); М. М. Тишлека «Правові та організаційні засади кадрового забезпечення управління в органах Національної поліції України» (2023); О. Ю. Камишанського «Адміністративно-правове забезпечення служби в Національній поліції України» (2024); В. М. Шевченка «Адміністративно-правові інструменти здійснення превентивної діяльності Національною поліцією України» (2024).

Зважаючи на це, а також ураховуючи існуючі виклики сьогодення та непрості поствоєнні українські перспективи у сфері внутрішніх справ, існує нагальна потреба вивчення проблем майбутнього вдосконалення організації не лише окремих складників, а й МВС України у цілому, тому розгляд питань, які характеризують перспективи подальшого реформування даного Міністерства як багатофункціональної інституції врядування є основною метою цієї роботи.

На початку викладення основного матеріалу слід зазначити, що за часів новітньої української незалежності МВС неодноразово піддавалося реформуванню, особливості яких фіксувалися у відповідних положеннях, зміст котрих складався з ключових організаційно-функціональних характеристик даного Міністерства.

Першим кроком у цьому напрямі можна вважати Розпорядження Президента України від 07 жовтня 1992 р. № 157/92-рп, яким було затверджено Положення про Міністерство внутрішніх справ України (далі – Положення 1) [1].

У п. 1 даного документу зазначалося, що МВС України є центральним органом виконавчої влади, підвідомчим Кабінету Міністрів України.

Міністерство реалізує державну політику у сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань, організує і координує діяльність органів внутрішніх справ із боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки.

Норми п. 3 містили основні завдання МВС, а саме: організація і координація діяльності органів внутрішніх справ із захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки; участь у розробленні та реалізації державної політики щодо боротьби зі злочинністю; забезпечення запобігання злочинам, їх припинення, розкриття і розсліду-

вання, розшуку осіб, які вчинили злочини, ужиття заходів з усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень; забезпечення відповідно до законодавства України безпеки працівників суду і правоохоронних органів, їхніх близьких родичів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві; визначення основних напрямів удосконалення роботи органів внутрішніх справ, подання їм організаційно-методичної та практичної допомоги; забезпечення виконання кримінальних покарань, участь у ресоціалізації засуджених; організація роботи, пов'язаної із забезпеченням безпеки дорожнього руху та пожежної безпеки; забезпечення законності в діяльності працівників і військовослужбовців системи.

А в п. 4 перелічені основні завдання набували своєї деталізації у 25 відповідних підпунктах (завданнях), які покладалися на вказане Міністерство у той час, наприклад: забезпечення виконання кримінально-виконавчого законодавства, організація роботи установ із виконання покарань, участь у ресоціалізації засуджених (підпункт 12) або забезпечення високої бойової і мобілізаційної готовності органів внутрішніх справ і військ внутрішньої та конвойної охорони, режиму воєнного або надзвичайного стану в разі його оголошення на території України або в окремих місцевостях (підпункт 19).

Згідно з п. 8 Положення 1, МВС України очолював міністр, якого призначав на посаду та звільняв з посади в установленому порядку Президент України [1].

До Положення 1 двадцять років на українських теренах діяло Положення про Міністерство внутрішніх справ УРСР, затверджене Постановою Ради Міністрів УРСР № 425 08.09.1972. У даному документі зазначалося, що МВС УРСР відповідно до Конституції УРСР є союзно-республіканським міністерством і підпорядковується Раді Міністрів УРСР і Міністерству внутрішніх справ СРСР.

На МВС УРСР покладалося завдання забезпечувати громадський порядок, охорону соціалістичної власності, прав і законних інтересів громадян, підприємств, організацій і установ від злочинних посягань та інших антигромадських дій, а також організацію пожежної охорони в республіці.

Систему Міністерства внутрішніх справ УРСР становили: МВС УРСР, управління та відділи внутрішніх справ виконавчих комітетів Рад депутатів трудящих (після 1977 р. виконкомів рад народних депутатів), а також підрозділи міліції, пожежної охорони, виправно-трудова установи та інші підвідомчі їм підрозділи, установи, організації і підприємства.

Міністр внутрішніх справ УРСР мав призначатися на посаду Верховною Радою Української РСР, а в період між сесіями – Президією Верховної Ради УРСР з подальшим внесенням на затвердження Верховної Ради УРСР [2, с. 166].

Отже, можна стверджувати, що функціональний зміст Положення 1 значною мірою відповідав моделі МВС УРСР, але не мав тих особливостей, які були притаманні лише радянським часам: наявність МВС СРСР, перебування відділів та управлінь ОВС у структурі виконкомів відповідних рад, вирішальна роль компартії щодо ідеологічного впливу на керівництво та особовий склад МВС, призначення на посаду міністра залежною від ЦК КПУ Верховною Радою УРСР.

Чергові функціональні зміни МВС України мали своє нормативне-правове закріплення у змісті наступного Положення про Міністерство внутрішніх справ, затвердженого Указом Президента України від 17 жовтня 2000 р. № 1138/2000 (далі – Положення 2) [3].

МВС України згідно з п. 1 Положення 2 визначалося центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України, головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування і реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, ведення боротьби із злочинністю,

охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, охорони та оборони особливо важливих державних об'єктів.

У п. 3 були зафіксовані основні завдання МВС України, а саме: організація і координація діяльності органів внутрішніх справ щодо захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки; участь у розробленні та реалізації державної політики щодо боротьби зі злочинністю; забезпечення запобігання злочинам, їх припинення, розкриття і розслідування, розшуку осіб, які вчинили злочини, ужиття заходів з усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень; організація охорони та оборони внутрішніми військами особливо важливих державних об'єктів; забезпечення реалізації державної політики з питань громадянства; забезпечення проведення паспортної, реєстраційної та міграційної роботи; організація роботи, пов'язаної із забезпеченням безпеки дорожнього руху; здійснення на договірних засадах охорони майна всіх форм власності; визначення основних напрямів удосконалення роботи органів внутрішніх справ, надання їм організаційно-методичної та практичної допомоги; забезпечення додержання законності в діяльності осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, працівників і військовослужбовців системи Міністерства; підготовка органів внутрішніх справ та внутрішніх військ для інтеграції України до Європейського Союзу.

Серед завдань (п. 4), що деталізували вказані вище завдання, особливо хотілося звернути увагу на підпункти: 13 – бере участь у ресоціалізації осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі; 25 – уживає заходів щодо реалізації галузевого співробітництва України з Європейським Союзом, у межах своїх повноважень забезпечує виконання Українською стороною зобов'язань за Угодою про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Союзом, іншими міжнародними договорами України, адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу, здійснює інші заходи щодо інтеграції України до Європейського Союзу; 33 – організовує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів у навчальних закладах та наукових установах, що належать до сфери його управління.

У п. 9 Положення 2 зафіксовано, що МВС України очолює міністр, якого призначає на посаду і звільняє з посади в установленому порядку Президент України.

Також у Положенні 2 повноваження очільника МВС деталізувалися у 16 підпунктах, чого не було у нормах Положення 1.

Необхідність прийняття Положення 2 та подальших змін у ньому була зумовлена певними організаційними змінами. По-перше, у квітні 1998 р. на базі Головного управління виконання покарань МВС окремого Державного департаменту України з питань виконання покарань. Указом Президента України № 248/99 від 12.03.1999 [4] цей департамент був офіційно виведений із підпорядкування МВС. Із цього моменту служба стала повністю самостійним центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом (сьогодні це Державна кримінально-виконавча служба, яка підпорядкована Міністерству юстиції України).

По-друге, Президент України підписав Указ № 47/2003 від 27.01.2003 [5], який офіційно започаткував виведення Державної пожежної охорони з підпорядкування МВС, а в лютому-березні 2003 р. завершився практичний процес перепризначення особового складу та майна пожежних частин до структури МНС.

Дані нововведення значною мірою були зумовлені адаптацією законодавства України до законодавства Європейського Союзу, необхідність інтеграції до якого почала декларуватися керівництвом української держави з кінця 90-х років минулого сторіччя на тлі активної підготовки до масового розширення ЄС, яке відбулося 01.05.2004, коли до євро-

пейської спільноти одночасно приєдналися 10 країн: Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина, Словенія, Естонія, Латвія, Литва, Мальта та Кіпр.

Наступне Положення про МВС України (далі – Положення 3) було затверджене відповідною урядовою Постановою від 04.10.2006 № 1383 та підписане тодішнім урядовим очільником Януковичем [6]. Потреба у Положенні 3 передусім зумовлювалася конституційними змінами 2004 р. (Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 № 2222-IV [7]), які суттєво обмежили владу Президента та розширили повноваження Верховної Ради й Кабінету Міністрів.

Положення 3 незначно відрізнялися від змісту Положення 2. Головними відмінностями можна вважати зміну порядку призначення та звільнення керівника МВС і відсутність у новому Положенні згадки про завдання МВС, пов'язані з євроінтеграцією України.

За часів президенства Януковича, згідно з Рішенням Конституційного Суду від 30.09.2010 № 20-рп/2010, Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 08.12.2004 № 2222-IV було визнано неконституційним та таким, що втратив чинність [8]. Указом Президента України від 06.04.2011 № 383 було затверджене нове Положення про МВС України [9](далі – Положення 4).

У змісті даного документу Міністерство внутрішніх справ України (МВС України) визнавалося центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України (п. 1).

Згідно з п. 3 Положення 4, основні завданням МВС України зводилися до формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань, боротьби зі злочинністю, розкриття та розслідування злочинів, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, а також формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Для виконання перелічених основних завдань у п. 4 Положення 4 було зафіксовано 81 відповідне завдання. Також достатньо широкими повноваженнями, що містилися у 25 підпунктах п. 11 зазначеного Положення, наділявся міністр. Як і в Положенні 3, норми Положення 4 не містили згадки про євроінтеграційну роботу МВС.

Після самоусунення четвертого українського президента від виконання своїх конституційних повноважень Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21.02.2014 № 742-VII [10] було здійснене фактичне відновлення дії Основного Закону України у редакції змін від 08.12.2004.

Наступне, п'яте, Положення про Міністерство внутрішніх справ України було затверджене відповідною Постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 № 401 [11]. Цей документ можна вважати перехідним, його дія тривала 14 місяців та містила такі новації, що наділяли МВС функціями забезпечення формування державної політики: у сфері захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; у сфері цивільного захисту, у тому числі запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та ліквідації надзвичайних ситуацій, гідрометеорологічної діяльності (п. 3).

Чинне, шосте, Положення про Міністерство внутрішніх справ України затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878 [12] (далі – чинне Положення). У ролі головного детермінанту ухвалення цього документу було створення НПУ (Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII).

Також у п. 1 чинного Положення зафіксована п'ятиструктурна модель оновленого МВС, яка відповідає змісту його основних функцій, зокрема: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [12].

Реалізація зазначених функцій утілюється у життя за допомогою діяльності таких державних структур МВС, як: Національна поліція України (НПУ – центральний орган виконавчої влади); Національна гвардія України (НГУ – військове формування з правоохоронними функціями); Державна прикордонна служба України (ДПСУ – правоохоронний орган спеціального призначення); Державна служба з надзвичайних ситуацій України (ДСНСУ – центральний орган виконавчої влади); Державна міграційна служба України (ДМСУ – центральний орган виконавчої влади), Експертна служба МВС (ЕС – державна спеціалізована установа судової експертизи); Сервісні центри МВС (СЦ – державні установи, які надають адміністративні послуги).

Від моменту затвердження чинного Положення в Україні була запроваджена достатньо універсальна конструкція МВС, яка структурно і функціонально наближена до стандартів переважної більшості розвинутих європейських країн, зокрема й членів ЄС.

Серед головних новацій, закріплених у Положенні 2015 р., можна вважати не лише оновлену парадигму МВС, а й заміну ключового правоохоронного органу, успадкованого ще з часів СРСР – міліції («народне ополчення, «озброєний народ») на більш властиву для демократичних країн – поліцію («орган захисту держави»).

Перебування України в умовах відбиття широкомасштабної агресії РФ спричинило й відповідні зміни у чинне Положення: лише у період теперішньої дії правового режиму воєнного стану було прийнято вісім урядових постанов, якими внесено близько 40 змін і доповнень у зазначений нормативно-правовий документ.

З огляду на існуючі недоліки та упущення у роботі як правоохоронних, так і державно-управлінських складників МВС, про які майже щодня повідомляється у вітчизняних ЗМІ, у перспективі (особливо у післявоєнний час) на всі без винятку складники даного Міністерства очікують цілком об'єктивно зумовлені зміни. Тобто трансформаційні процеси, розпочаті ще в далекі 90-ті роки минулого століття, будуть продовжені та мають, нарешті, призвести до відчутних позитивних результатів у функціонуванні усіх без винятку складників МВС.

Для того щоб здолати перманентність давно існуючих системних криз, однією з найважливіших причин яких є неналежна робота державно-владного апарату, необхідно не лише усвідомити цей прикрий факт, а й запропонувати нові підходи до вирішення існуючих старих тривалих проблем.

На мій погляд, серед таких новацій особливе місце належить урядуванню, зміст якого охоплює виконавчо-розпорядчу діяльність державних і самоврядних органів (публічне управління), а також реалізацію функцій кримінально-правової та адміністративно-правової охорони уповноважених на це державних структур.

Структури МВС, реалізуючи як державно-управлінські, так і правоохоронні функції, є невід'ємною частиною урядування. Дане Міністерство відрізняється від інших

міністерств дуалістичністю покладених на нього функцій. Як у мирний час, так і умовах війни або інших кризових явищ МВС через підпорядковану йому НвПУ відіграє головну роль у забезпеченні протидії злочинності, громадської (публічної) безпеки і громадського (публічного) порядку.

Щоденно десятки тисяч громадян у повсякденному житті найбільше контактують із представниками саме МВС, починаючи з патрульного поліцейського або співробітника ЦНАП і завершуючи прикордонником під час перетину державного кордону України, не кажучи про особливі випадки – зносини за виняткових обставин (наприклад, унаслідок злочинного посягання, пожежі та ін.).

Саме за результатами таких спілкувань у звичайних громадян складається враження не лише про конкретних представників влади, а й про владу в цілому

Цей чинник обов'язково потрібно враховувати під час прийдешнього вдосконалення роботи МВС, та все ж комунікативні здібності державного службовця є похідними від його морально-етичної стійкості, в основу якої закладені позитивні ціннісні та світоглядні начала, саме вони забезпечують пріоритетність інтересів служби, держави та суспільства над уявними особистими зисками від власних посадових спроможностей.

Головні помилки, які не призводили до позитивних результатів численних реформ МВС, зводяться до трьох факторів. Перший – те, що вони більше стосувалися насамперед форм організації тієї чи іншої владної інституції без удосконалення функціонального змісту (поверховість, половинчастість змін). Другий – їх переважно локальний характер, що фактично виключав системність і комплексність перетворень. На початковій стадії візуальні зміни спонукали до позитивних вражень, а надалі реформи «просідали», і майже всі первинні досягнення нівелювалися (наприклад, запровадження інституту патрульної поліції, який після 10 років свого функціонування має типові проблеми, властиві більшості діючих поліцейських підрозділів). Третій – невинновато низький рівень кадрової роботи, яка має удосконалюватися шляхом: посилення вимог до відповідних кандидатів (здебільшого обов'язкова строкова служба у ЗСУ або у Силах оборони України під час війни, з'ясування головних спонукальних мотивів щодо кар'єри держслужбовця); забезпечення належного рівня професійної підготовки переважно у спеціалізованих відомчих ЗВО (передусім для представників силових структур МВС); формування та забезпечення дії стимулів (соціальних, матеріальних, кар'єрних) до доброчесної та сумлінної професійної роботи, які мають відігравати стримуючу роль від спокуси зловживати службовим становищем.

Тому для подальшого здійснення трансформаційних заходів у системі МВС необхідно враховувати наведені вище чинники та проводити реформи, використовуючи принципи комплексності й системності.

Комплексність (лат. *Complexus* – зв'язок, сполучення) передбачає усебічний аналіз проблем Міністерства як багатофункціональної державної структури, а також урахування супутніх негативних чинників, що прямо чи опосередковано впливають на функціонування складників системи МВС.

Системність (лат. *systema* – ціле, складене з частин) означає злагодженість між ключовими компонентами системи в умовах чіткої архітектоніки її конструкції, що визначається оптимальною внутрішньою структурою, дієвістю правових механізмів щодо налагодження та підтримки ієрархічності зав'язків, а також ефективної співпраці ключових елементів для реалізації поставлених завдань та досягнення цілей системи МВС.

Комплексність і системність – це взаємопов'язані принципи організації та функціонування Міністерства, які обоюдно доповнюють одне одного. Комплексність має забезпечувати дотримання необхідного кількісного стандарту складників системи та усвідомлення

різноманіття супутніх проблем, а системність – органічну цілісність та впорядкованість системи МВС.

Використання цих підходів під час подальшого реформування МВС має стати запобіжником від поверхових та малоефективних змін. Це забезпечить перехід до послідовних і узгоджених трансформацій Міністерства як у межах його власної системи, так і поза нею – у рамках інших спеціалізованих функціональних систем (наприклад, правоохоронної системи або системи оборони України), які теж охоплюється змістом урядування.

Висновки. Слід зазначити, що перспективи подальшого реформування МВС України як багатофункціональної інституції урядування залежать від усвідомлення помилок, припущених під час попередніх спроб здійснити подібні зміни, та запровадження нових підходів до трансформації цього Міністерства, актуальність яких об'єктивізувалася під час дії у нашій країні правового режиму воєнного стану та набуде ще більшої суспільної затребуваності у повоєнні часи.

Серед згаданих новацій, з огляду на можливість досягнення позитивних результатів, значним потенціалом характеризується використання під час майбутніх перетворень принципів комплексності та системності. Саме за допомогою цих засад цілком реально не лише суттєво покращити організацію та функціонування основних складників системи МВС, а й позбутися тих тривалих негативних тенденцій і небезпечних ознак, що досі характеризують урядування в Українській державі

Список використаних джерел

1. Про Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Розпорядження Президента України від 07.10.1992 № 157/92-рп (утратило чинність на підставі Указу Президента № 1138/2000 від 17.10.2000). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157/92-%D1%80%D0%BF#Text>
2. Крижна В. В. Основні засади Положення про Міністерство внутрішніх справ УРСР 1972 року. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)* : зб. наук. ст. і тез доп. на наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові, м. Харків, 25 листопада 2017 р. Харків : ХНУВС, 2017. 340 с.
3. Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Указ Президента України від 17.10.2000. № 1138/2000 (утратив чинність на підставі Указу Президента № 383/2011 від 06.04.2011). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1138/2000#Text>
4. Про виведення Державного департаменту України з питань виконання покарань з підпорядкування Міністерству внутрішніх справ України : Указ Президента України від 12.03.1999 № 248/99. *Офіційний вісник України*. 1999. № 11. Ст. 13.
5. Про заходи щодо вдосконалення державного управління у сфері пожежної безпеки, захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій : Указ Президента України від 27.01.2003 № 47/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2003#Text>
6. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.10.2006 № 1383 (утратила чинність на підставі Постанови КМ № 218 від 21.03.2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1383-2006-%D0%BF#Text>
7. Про внесення змін до Конституції України : Закон України від 08.12.2004 № 2222-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2222-15>
8. Рішення Конституційного Суду України від 30.09.2010. № 20-рп/2010 у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 08 грудня 2004 р. № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10#Text>
9. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Указ Президента України від 06.04.2011 № 383 (утратив чинність на підставі Указу Президента № 419/2019 від 20.06.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383/2011#Text>

10. Про відновлення дії окремих положень Конституції України : Закон України від 21.02.2014 № 742-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-18#Text>

11. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ : постанова Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 (утратила чинність на підставі Постанови КМ № 878 від 28.10.2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-2014-%D0%BF#Text>

12. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#n177>

References

1. Pro Polozhennya pro Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy [On the Regulations on the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : Rozporyadzhennya Prezydenta Ukrainy vid 07.10.1992 № 157/92-rp (Rozporyadzhennya vtratylo chynnist na pidstavi Ukazu Prezydenta № 1138/2000 vid 17.10.2000). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157/92-%D1%80%D0%BF#Text> [in Ukr.].

2. Kryzhna, V. V. (2017) Osnovni zasady Polozhennya pro Ministerstvo vnutrishnikh sprav URSR 1972 roku. [Basic Principles of the 1972 Regulations on the Ministry of Internal Affairs of the Ukrainian SSR]. *Pidhotovka okhorontsiv pravoporyadku v Kharkovi (1917–2017 rr.)* : zb. nauk. st. i tez dop. na nauk.-prakt. konf. do 100-richchya pidhotovky okhorontsiv pravoporyadku v Kharkovi (m. Kharkiv, 25 lystop. 2017 r.). Kharkiv : KhNUVS, 340 p. [in Ukr.].

3. Polozhennya pro Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy [Regulations on the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17.10.2000. № 1138/2000 (Ukaz vtratyv chynnist na pidstavi Ukazu Prezydenta № 383/2011 vid 06.04.2011). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1138/2000#Text> [in Ukr.].

4. Pro vyvedennya Derzhavnoho departamentu Ukrainy z pytan' vykonannya pokaran' z pidporyadkuvannya Ministerstvu vnutrishnikh sprav Ukrainy [On the withdrawal of the State Department of Ukraine for the Execution of Sentences from subordination to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.03.1999 № 248/99. *Ofitsiynyy visnyk Ukrainy*. 1999. № 11, art. 13. [in Ukr.].

5. Pro zakhody shchodo vdoshkonalennya derzhavnoho upravlinnya u sferi pozhezhnoyi bezpeky, zakhystu naselennya i terytoriy vid naslidkiv nadzvychaynykh sytuatsiy [On measures to improve state administration in the field of fire safety, protection of the population and territories from the consequences of emergencies] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.01.2003 № 47/2003. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2003#Text> [in Ukr.].

6. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy [On approval of the Regulations on the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04.10.2006. № 1383 (Postanova vtratylo chynnist na pidstavi Postanovy KM N 218 vid 21.03.2012). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1383-2006-%D0%BF#Text> [in Ukr.].

7. Pro vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrainy [On amendments to the Constitution of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 08.12.2004 № 2222-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2222-15> [in Ukr.].

8. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrainy vid 30.09.2010. № 20-rp/2010 u spravi za konstytutsiynym podannym 252 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrainy (konstytutsiynosti) Zakonu Ukrainy «Pro vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrainy» vid 8 hrudnya 2004 roku № 2222-IV (sprava pro doderzhannya protsedury vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrainy) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated 09/30/2010. No. 20-pr/2010 in the case on the constitutional submission of 252 people's deputies of Ukraine on the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the Law of Ukraine «On Amendments to the Constitution of Ukraine» dated December 8, 2004 No. 2222-IV (case on compliance with the procedure for amending the Constitution of Ukraine)]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10#Text> [in Ukr.].

9. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy [On approval of the Regulation on the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 06.04.2011 № 383 (Ukaz vtratyv chynnist na pidstavi Ukazu Prezydenta № 419/2019 vid 20.06.2019). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383/2011#Text> [in Ukr.].

10. Pro vidnovlennya diyi okremykh polozhen' Konstytutsiyi Ukrainy [On the Restoration of the Effect of Certain Provisions of the Constitution of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 21.02.2014 № 742-VII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-18#Text> [in Ukr.].

11. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Ministerstvo vnutrishnikh sprav [On Approval of the Regulations on the Ministry of Internal Affairs] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.08.2014 (Postanova vtratyla chynnist na pidstavi Postanovy KM № 878 vid 28.10.2015). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-2014-%D0%BF#Text> [in Ukr.].

12. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Ministerstvo vnutrishnikh sprav [On approval of the Regulations on the Ministry of Internal Affairs] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.10.2015 № 878. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#n177> [in Ukr.].

ABSTRACT

Yevhen Kurinny. Prospects for further reforming the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a multifunctional institution of governance

The article emphasizes the need for changes in the domestic Ministry of Internal Affairs in post-war Ukraine, given the volume of problems that appeared in the activities of this Ministry under the martial law regime, and the undeniable challenges that will face this central body of executive power in the post-war period.

The author has paid the Attention to three main mistakes that prevented the emergence of positive results from previous reforms of the Ministry of Internal Affairs. The first is that they concerned primarily the forms of organization of a particular power institution without improving the functional content (superficiality, half-hearted changes). The second is their predominantly local nature, which almost excluded the systematic and comprehensive nature of the transformations (for example, the introduction of the institution of patrol police, which after 10 years of its operation has typical problems inherent in most operating police units). The third is the unjustifiably low level of personnel work, which should be improved by: strengthening the requirements for relevant candidates; ensuring the appropriate level of their professional training mainly in specialized departmental higher educational institutions (primarily for representatives of the security forces of the Ministry of Internal Affairs); forming and ensuring the action of incentives (social, material, career) for honest and conscientious professional work, which should play a deterrent role against the temptation to abuse official position.

The author has proposed that during the upcoming implementation of transformational measures in the Ministry of Internal Affairs system, the above factors be taken into account and reforms should be carried out using the principles of comprehensiveness and systematicity.

The author has stated that the prospects for further reform of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a multifunctional institution of governance depend on the awareness of the mistakes made during previous attempts to implement similar changes, and the introduction of new approaches to the transformation of this Ministry, the relevance of which was objectified during the operation of the legal regime of martial law in our country and will gain even greater public demand in the post-war period.

Key words: *ministry of Internal Affairs, reform, position, multifunctionality, governance.*

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 27.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.06.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.08.2026